

Розвиток критичного мислення на уроках української літератури у старших класах можна забезпечити багатьма стратегіями, але в даній роботі описані ті, які виявились найбільш дієвими, результативними та доступними для сприйняття учнями публіцистичних творів.

Література

1. Вишня О. Твори / О.Вишня // Зібрання творів: в 7 т. – К.: Держлітвидав України. – Т. 1: Фейлетони, гуморески, усмішки 1919–1924, 1963. – 397 с.
2. Вукіна Н. Навіщо нам, українцям, критичне мислення? // Вісник програм шкільних обмінів. – 2006. – № 26. – С. 9–10.
3. Іванова О. Побудова педагогічного процесу // Відкритий урок. – 2007. – № 3. – С. 19–29.
4. Концепція загальної середньої освіти (12-річна школа) // Інформаційний збірник МОН України. – 2002. – № 2. – С. 3–22.
5. Навчання в дії. Як організувати підготовку вчителів до застосування інтерактивних технологій навчання: Метод. посібник / А. Панченков, О. Пометун, Т. Ремех. – К.: АПН, 2003. – 72 с.
6. Фасоля А.М. Особистісно-зорієнтоване навчання: цілепокладання, рефлексія, оцінка // Українська мова та література. – 2004. – № 7. – С. 2–9.

УДК 811.161.2'276

ГРАБОВИЙ П.М.
(Умань)

ОСОБЛИВОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ УКРАЇНСЬКОГО МОЛОДІЖНОГО СЛЕНГУ НА РЕГІОНАЛЬНОМУ РІВНІ

У статті розглянуто особливості функціонування сучасного молодіжного сленгу на регіональному рівні, досліджено вплив екстралінгвальних чинників на лексичний склад молодіжного сленгу.

Дослідження впливу процесів, які відбуваються в суспільстві, на розвиток системи національної мови займає чільне місце в сучасній розробці питання функціонування української мови в різних сферах. Необхідність усебічного опису системи національної мови зумовлює необхідність дослідження всіх елементів мови, зокрема лексичної системи субстандарту.

Внесок у наукову розробку питання функціонування субстандартних елементів у сучасному комунікативному просторі зробили Л.О. Ставицька, Ю.Л. Мосенкіс. Привертають увагу дослідження регіональних особливостей субстандарту (Н.О. Шовгун, С.А. Мартос, Т.М. Миколенко та інші). Проте стан дослідження українського субстандарту дає змогу говорити про актуальність подальшої розробки проблеми. Вважаємо, що саме на сучасному етапі, майже після двадцяти років після того, як Україна стала незалежною, можливо провести детальний аналіз тих процесів, які відбулись у некодифікованому пласті мови, зробити висновки стосовно закономірностей функціонування сленгової лексики, динаміки розвитку молодіжного сленгу та особливостей репрезентації дійсності в ньому.

Сленгу, як і мові взагалі властива територіальна диференціація. Одним із прогресивних напрямів студій вивчення сленгу є його регіональна диференціація, особливо актуальним є дослідження

молодіжного сленгу малих міст України. Сучасні праці з регіоналістики сленгу обмежуються, переважно, вивченням нонстандартних мовних підсистем великих міст, обласних центрів. Сленг як молодіжний мовний субкод виник і почав розвиватись у великих містах, поширюючись на периферію. Протягом тривалого великі міста були центрами утворення і функціонування молодіжного сленгу. Останнім часом акценти суттєво змінились, малі міста мають свій власний молодіжний сленг, що функціонує і розвивається паралельно з мовним субкодом мегаполісів. На важливості дослідження регіональних особливостей функціонування українського субстандарту наголошують Ю.Л. Мосенкіс та О.С. Фурса [6, с. 71], Л.О. Ставицька [5, с. 191].

Мета статті полягає у висвітленні особливостей функціонування молодіжного сленгу на регіональному рівні на прикладі молодіжного сленгу міста Умані.

Становлення української мови як мови повсякденного побутового спілкування, засобу комунікації в неофіційній ситуації зумовлює ті процеси, які відображаються в молодіжному сленгу. Розширення питомо українського словника та використання у сленгу номінативних засобів української мови пов'язане із приходом нового покоління носіїв молодіжного сленгу. Проблема функціонування лексичних одиниць власне українського походження безпосередньо пов'язана з мовним переключенням та "престижністю" саме української мови серед молоді.

Поширення власне української лексики в молодіжному сленгу як субстандартній лексичній системі в межах національної мови зумовлене зміною акцентів у відношеннях центр/периферія. Мобільність сучасної молоді, використання регіональних сленгізмів у засобах масової інформації та масовій культурі (музика, літературні твори) грають у цьому процесі не останню роль. Як зазначають дослідники, "у сучасному суспільстві, де контакти між різними прошарками і групами регулярні та інтенсивні, мовленнєві відмінності не можуть бути різкими" [4, с. 28]. Особливості сучасного спілкування, зокрема "віртуальної" комунікації в мережі Інтернет, впливають на розвиток молодіжного сленгу. Сленгізми, які використовуються учасниками такої комунікації на форумах, сайтах швидко поширюються на надрегіональному рівні.

Молодіжний сленг як підсистема мови співвідноситься з постулатами про існування ядра мовної системи та периферії. Така дистрибуція реалізується у вертикальній та горизонтальній площинах. Вертикальну площину утворює тематично-групова приналежність лексики: спеціалізовані молодіжні сленги структурують загальномолодіжний сленг. Міра наближення окремих сленгізмів, які належать до спеціалізованих молодіжних сленгів, до ядра підсистеми молодіжного сленгу залежить від екстралінгвальних чинників: вагомість поняття, яке позначається сленгізмом, для молодіжного соціуму та "престижність" його мовного вираження визначають ступінь наближеності лексичної одиниці до ядра підсистеми.

Дистрибуція сленгової підсистеми засвідчується і на горизонтальному рівні. Територіальне розповсюдження сленгізмів нерівномірне і залежить від лінгвальних та екстралінгвальних особливостей регіону функціонування.

Зауважимо, що особливості мови та світобачення мовно-культурної спільноти залежать від того екстралінгвального фону, який оточує носіїв мови. Навколишнє середовище та його реалії (клімат, географічне розташування) зумовлюють специфіку діяльності людини, що, у свою чергу, позначається також на внутрішньому світі людини та його ставленні до дійсності. Підхід до дослідження молодіжного сленгу з урахуванням не лише регіональних особливостей функціонування лексичних одиниць, але й із залученням культурного фону до аналізу власне мовних фактів сприяє усвідомленню місця субстандарту в системі національної мови.

Стосовно міста Умань, визначимо наступні чинники які впливають на функціонування молодіжного сленгу: 1) значна кількість молоді, зокрема студентської, у відсотковому відношенні (приблизно 20000 на 86000 мешканців); 2) переважна більшість україномовного населення; 3) українська мова викладання в усіх навчальних закладах; 4) значна кількість студентів навчальних закладів із сільської місцевості.

Співставлення матеріалу, зібраного за допомогою анкетування, опитування та спостереження свідчить про функціонування в мовленні молоді міста загальнонаціонального шару сленгізмів (наприклад, *чувак, пацук, туса, диско, будка, план, пивце* та ін.), та регіонально-специфічних лексичних одиниць, серед яких більшість топонімів (наприклад, *Чайна Таун* – район вулиці Пушкіна, *Коняка* – нічний клуб "Огненная лошадь", *Софа* – дендрологічний парк "Софіївка", *Пентагон* – один із гуртожитків Уманського державного аграрного університету та інші). Аналіз топонімічного матеріалу, який зібраний дослідниками молодіжного сленгу на регіональному рівні, дозволяє зробити попередні висновки про механізми відображення локальних реалій у субстандарті та виявити спільні риси. Серед реалій, які найчастіше вербалізуються в лексиці молодіжного сленгу топоніми на позначення

місць відпочинку та проведення вільного часу молоддю (нічні клуби, бари, парки та місця, де збираються представники молодіжних субкультур), навчальні заклади та їхня інфраструктура (назви корпусів, гуртожитків), райони міста.

Стосовно функціонування пласту сленгової лексики, що відноситься до загальнонаціонального ядра мовної системи зазначимо, що представники молоді послуговуються субстандартними лексичними одиницями в їх українськомовному фонетичному оформленні, натомість російськомовне оформлення використовується для надання емоційного, часто пейоративного чи іронічного, забарвлення: *канєшина* – звичайно (іронічна відповідь людині, яка щось активно доводить російською мовою), *парніша* – хлопець, який має жіночну зовнішність.

Молодіжний сленг міста також характеризується великою кількістю слів запозичених із кримінального жаргону, що зумовлено критичною криміногенною ситуацією в місті та великою кількістю молодих злочинців.

Унаслідок поширення наркоманії серед молоді міста досить широким є вживання сленгізмів на позначення наркотичних речовин та реалій, пов'язаних із цим. Найбільш продуктивною є семантична група, пов'язана з уживанням марихуани: марихуана – *план, драп, ганчубас, гандж*; приладдя для куріння – *бульб'як, бульбулятор (водний, парашут, банка)*; процес куріння – *хапати, хапати банку, тянути (курити), зривати банку* (починати першим). Використання регіональних характеристик: *Родіна* – село Родниківка, що знаходиться поблизу міста і де можна придбати наркотики.

Велика кількість студентів, що приїжджають до міста на навчання, переважно зі сільської місцевості, та негативне ставлення до них місцевої молоді спричинили використання великої кількості слів, що позначають молодих людей із села, – *бик, бичара, бугай, рогатий, бичка, гад, селюк, село – бичарня, гадюшник*. Тобто, міська молодь, на жаль, протиставляє себе сільській.

У мовленні місцевої молоді функціонує значна кількість сленгізмів, запозичених з англійської мови: *дрінькати, іньджоймент* (задоволення), *фан, лузер, мен, лайф, сейшн, драйв*.

Однією із особливостей молодіжного мовлення в місті Умань є використання лексики на позначення подій, пов'язаних із щорічним приїздом у місто паломників-хасидів (щороку восени їх приїжджає 10–15 тисяч): *хасик, пейси* – хасид, *дира* – квартира, що здається (питання: *Єш дира?*), *чайна таун* – район, де зупиняються хасиди-паломники. Слова *хасид, хасик* набувають також конотативного емоційно-оцінного значення: *хасид* – нерозумна, некультурна, малоосвічена людина: “*Ти що хасид, хто так робить?*”.

Площина розгляду молодіжного сленгу лежить на перетині різних дисциплін: мовознавства, психології, когнітології, соціології: “Проблема жаргону (арго, сленгу) не може бути вирішена виключно як проблема соціолінгвістична” [3, с. 39].

Молодіжний сленг активно функціонує та розвивається в малих містах та містечках. Мовний код малих міст відрізняється від субстантарту мегаполісів і має свої автентичні характеристики. Регіональна культура та місцеві реалії безпосередньо впливають на його функціонування на регіональному рівні.

Особливості функціонування та розвитку молодіжного сленгу в регіональному зрізі потребують подальшого детального дослідження на основі великої кількості фактичного матеріалу. Залишається відкритим питання коректного лексикографічного опису сленгізмів, які використовуються на позначення місцевих реалій, що дало б змогу простежити когнітивні параметри субстандартної топонімії.

Перспективним вбачаємо дослідження впливу етноспецифічного компонента мовної діяльності на особливості функціонування сленгу в комунікативному просторі сучасного соціуму.

Література

1. Мартос С.А. Молодіжний сленг у мовленнєвій структурі м. Херсона: Автореф. дис... канд. філол. наук / Луганський нац. пед. ун-т імені Тараса Шевченка. – Луганськ, 2006. – 21 с.
2. Миколенко Т.М. Український міський сленг (на матеріалі усного мовлення тернопільців): Автореф. дис... канд. філол. наук / Ін-т української мови НАН України. – К., 2006. – 21 с.
3. Соболева І.А. Жаргонизмы со значением лица как часть современного медиа-политического жаргона // Лінгвістика. – Луганськ: Альма-матер, 2007 – Вип. № 1 (11). – С. 39–45.
4. Современный русский язык: Социальная и функциональная дифференциация / Л.П. Крысин (отв.ред.). – М.: Языки славянской культуры, 2003. – 565 с.
5. Ставицька Л. Арго, жаргон, сленг: Соціальна диференціація української мови. – К.: Критика, 2005. – 464 с.
6. Фурса О.С., Мосенкіс Ю.Л. Український молодіжний сленг як динамічний феномен: Стан та перспективи досліджень, мовні контакти, галузі сленгу. – К.: Альфа друк, 2008. – 52 с.